

vzw *Heemkring*
 “*Wiekevorst, ons dorp*”

35ste jaargang : Herfstnummer 2019

Verantw. uitgever : Marc Versweyveld
 St.-Jozefstraat 5 - 2222 Wiekevorst

Wiekevorst-Dorp door de eeuwen heen

Inleiding

Zoals in elk dorp is de dorpskern van Wiekevorst van oudsher de spil van vele activiteiten geweest. De kinderen gingen er naar school, boeren konden terecht bij de smid en andere ambachtslui, vrouwen deden er hun inkopen en s'zondags ging iedereen er naar de kerk.

Zonder ons al te diep in de geschiedenis van Wiekevorst te graven is het zeker dat er in 1431 al verschillende personen in Wiekevorst woonden. Dat jaar besliste Filips de Goede immers om er een laat/schepenbank op te richten onder het voorzitterschap van de Schout van Herentals. Een laathof diende om de cijnslijsten op te stellen en de inning hiervan te waarborgen. In Wiekevorst evolueerde dit laathof later tot een echte schepenbank.

In 1559 werd aan de heer van Herenthout gevraagd om een echte binnenmeier voor Wiekevorst te benoemen. Administratief behoorde Wiekevorst deze periode tot het Kwartier van Herentals. Op rechterlijk vlak richtte men zich tot de schepenbank van de Bijvang van Lier.

Met het concordaat van 5 februari 1621 van de aartshertogen Albrecht en Isabella werd Wiekevorst een zelfstandige heerlijkheid, gescheiden van Herenthout, en verkreeg het aldus een eigen secretaris.¹ Twee jaar eerder, namelijk op 13 maart 1619 was het dorp reeds een eigen gemeentegel toebedeeld.²

Alhoewel de dorpelingen tot in 1642 kerkelijk afhingen van de Sint-Gommaruskerk van Herenthout, is de Sint-Jan-Baptistkapel in Wiekevorst-Dorp het eerste gebouwtje geweest waar de eerste turfstekers of andere Wiekevorstenaren terecht konden.

Zonder ons al te gedetailleerd in te laten zullen we trachten van eeuw tot eeuw na te gaan welke personen er in het dorp van Wiekevorst verbleven en welke functies zij vervulden.

In de zeventiende eeuw

Behoudens de Sint-Jan-Baptistkerk, waarover we heel wat informatie beschikken,³ is het huidige Gildenhuis een van de belangrijkste gebouwen van het dorp geweest. In de

zestigerjaren van de 17de eeuw vinden we in de herberg “Den Doornboom” (soms ook de “Draeyboom” genoemd) tavernier Francois Verrijt en zijn vrouw Dimpna Van den Bos. Enkele jaren later vinden we er zijn schoonbroer Marinus Laureys en diens vrouw Maria Van den Bos. Aan de herberg wordt een brouwerij en een afspanning verbonden. De familie Laureys zal “Den Doornboom” verschillende generaties uitbaten.⁴

In de achttiende eeuw

Vlabbij de brouwerij “Den Doornboom” woonde volgens het Meetboek van 1731 het gezin van Petrus Mesens, die gehuwd was met Maria Catharina Laureys. Zijn eigendom wordt als volgt omschreven : *“In den eersten huys, schuer ende hof met het gerst landt daer aengelegen, regenotende oost den meyer suyt de straet west d’erfg. Henderick van Dijck noort Melchior Laurys groot 91 ½ roede.”*

Tussen de eigendommen van de familie Laureys en het kostershuis (nu Jeugdhuis Kwinten”) kochten Peter Belens en Anna Lambrechts in 1770 *“seker huijs, camer, stal, hof en binnenblock daeraen gelegen gestaen alhier in de plaetse groot 100 roeden regenotende oost de costerije, suijt de plaetse west en noord de erfgen. Ferd. Marinus Laureijs.”*

Dan komen we aan het kostershuis : waar zich nu het Jeugdhuis “Kwinten” bevindt, was achteraan het dorpschooltje gevestigd waar tijdens de tweede helft van de 18de eeuw koster-schoolmeester Adriaen Snyers - en later zijn zoon Louis - vooraan het gemeentelijk woonhuis met hof bewoonde.⁵

1. BAETEN, Tuur, “Wie was de eerste gemeentesecretaris van Wiekevorst” in “Hetgeen ons bindt, hetgeen ons scheidt” blz. 56.
2. BAETEN, Tuur, “Wanneer kreeg Wiekevorst een gemeentegel” in “Hetgeen ons bindt, hetgeen ons scheidt” blz. 58.
3. “De Kerk van Wiekevorst” blz. 55 en volgende. Periodieke uitgave – 33ste jaargang – winterlentenummer 2017 – blz. 1055 - 1057.
4. MERTENS, Louis, “Over brouwen en drinken. Bier en plezier in Wiekevorst” blz. 586 en volgende.
5. 12de jaargang – lentenummer 1996 blz. 369.

Het volgende huis werd in het dorp “*het cappoitjen*” genoemd. Het hoorde tot in 1776 toe aan de dorpsdokter Petrus Van Montfort⁶ en zijn vrouw Anna Catharina Faes,⁷ die het hierna verkochten aan Josephus Somers en Elisabeth Verbist.

Nog verder naar de Dalstraat toe woonde vanaf 1770 het echtpaar Dominicus Franciscus Van Limbergen en zijn vrouw Maria Catharina He(y)ns. Ze kochten het eigendom van Anna Elisabeth Hens en Gommarus Franciscus Van Rompay. Het eigendom werd als volgt beschreven : “*seker huys, camer en hof gestaen alhier in de plaetse met vijf voeten vant clijn huijs (....) moete den gevel tusschen het clijn & groot huijs verzet worden. (....) Item alnoch sekeren hof met neghen voeten erve buijten de haeghe alwaer op dato deser twee witte steene paelen sijn gestoken (...)*” Drie jaar later – in 1773- koopt hetzelfde echtpaar Van Limbergen – Heyns een naastgelegen huis “*met den hof daeraen annex twee voeten buijten de haeg gelegen in de plaetse*”.⁸

Richting de Breevenstraat, die naar Itegem leidde, woonde het echtpaar Christianus Verschuieren en Livina Van Pee.⁹ Dit koppel had op 26 anni¹⁰ 1778 van Joannes Franciscus Gastmans¹¹ en zijn vrouw Maria Theresia De Schutter een koop afgesloten omtrent “*sekere huysinge, stallinge, schuere met de voordere edificien daer aen annex, den selfs schelft boven den stal, hof en binneblock 't saemen groot vijfhondert negen en zestig roeden (...)* en gelegen alhier omtrent het dorp regenotende oist het besloten Nonnen Clooster tot Herentals, suyt de straete, leydende naer de s'heeren velden, west de straet op wimpel en noort Elisabeth Kerselaers”.

Toen er in 1777 een telling van het hoornvee georganiseerd werd,¹² vond men in de “cirkel der Plaetse” niet minder dan 24 boeren, die van één tot negen stuks hoornvee in hun stal hadden staan, dit met samen 122 koeien en runderen. Absolute kampioenen waren Jan Sterckx, Adriaen Slegers en Adriaen Bellens met elk zes koeien. Dagwerker Jan Van Boeckel en koster Adriaen Snyers moesten het stellen met één koebeest.

Om dit hoofdstuk af te sluiten melden we nog dat tijdens de Franse Tijd het gebied “La Place” (De Plaetse) of Sectie 2 50 huizen met 205 bewoners telde.

In de negentiende eeuw

Wat de sectie 2 “La Place” of “De Plaetse” betreft is ons een paleografisch pareltje van het jaar X (Tien) van de Franse Republiek – hetgeen overeenstemt met september 1801 - overgeleverd, hetgeen de namen van de bewoners, hun ouderdom en hun beroep weergeeft. Zo vinden we in het jaar 1801 zowat 50 vrouwelijke spinsters in Wiekevorst-Dorp, evenals 22 mannelijke “*hantwerckers*” of “*werckmannen*”.

Ook enkele schoenmakers, Jan Baptist Vervoort, 30 jaar, Petrus Van Notten, 50 jaar, kleermakers, Adriaen Becker, 80, outkleermaker, Jan Bergé 80 outkleermaker, Adriaen Franc. Bergé klermaker, Peeter Leers, 50, Adriaen Frans Van Boomen, 59 klermaker en winkeliers, Sebastiaan Van Kerckhoven, 50, Peeter Verachter 41, Joannes Tieboors,

36, Anna Tresia Naets, 56 weduwe, Josebus Wouters, 33, Josebus Somers 50, hebben zich in het dorp gevestigd.

Naast een aantal pachters, “*ackermannen*” en landbouwers vinden we ook in de herberg “Den Doornboom” Jan Frans Van den Bulck 60, als “*brandewijn stocker*” vlakbij de woning van “Loddevicus” Snijers, 39 “*coster*”, en die van Jacobus Van Pee, 52, “*mester sorsichijn*” (chirurgijn) en Fransus Jegens als “gast van den “sorsichijn” Als ambachtsmannen worden Jan Heijlen, 32 “*winnemaecker*” en Dominicus Sebastiaan Van Limbergen “*metser*” opgegeven. Ook de familie De Vries is met verschillende werkmannen sterk aanwezig in het dorp.

De vroegere onderpastoor Jan Baptist Mesens, 73 en zijn zuster Maria Mesens, 80, worden allebei als “rentiers” aangeduid. Blijkbaar is pastoor Guilhelmus Smits ondergedoken want hij wordt nergens in de lijst vermeld.

De dienstdoende schrijver maakt in 1801 eveneens melding van een aantal personen uit het dorp die “*sieck*” zijn namelijk : Peeter De Peuter, 77, Frans Verhagen, 71, Anna Cornela Van Oystoven, 78, Jan Martinus Leers, 83 en Maria Cools 50 weduwe.

Tot daar het zeer interessante document uit 1801.

Wie nog meer wil weten over de zeden en normen die tijdens de 19de eeuw in het dorp gehanteerd werden, raden we de lezing aan van het proces-verbaal van een vechtpartij tijdens de dertigerjaren in de herberg De Draey Boom.¹³ Ook over de eigenaars en de bewoners van deze brouwerij/herberg/afspanning “Den Doornboom” werd reeds uitvoerig geschreven.¹⁴

6. Petrus Van Montfort (+ Heist-op-den-Berg, 1.08.1825) was geneesheer, chirurgijn en verloskundige.

7. Anna Catharina Faes was de dochter van meier Gerard Faes en Anna Cornelia Vranckx.

8. Voor de aankoop van deze twee woningen had het echtpaar Van Limbergen – Heijns duizend gulden geleend van M. Philippus Norbertus Maria Van der Stegen, heer van Schriek. Blijkbaar waren er betalingsproblemen want in 1778 maakte de schuldeiser hiervan melding en wilde zijn rechten doen gelden.

9. Livina Van Pée werd vóór 1749 in Brussel (St. Goedele) geboren en stierf te Wiekevorst op 27.08.1796. Blijkbaar was ze de zus van de Wiekevorstse dokter Jacobus Van Pee van wiens dochtertje Livina ze doopmeter werd. Livina (Livina) Van Pee huwde in 1769 met Christianus Verschuieren. Na diens overlijden op 12 februari 1778 hertrouwde ze met Petrus Josephus Naets.

10. Andere naam voor januari.

11. Joannes Franciscus Gastmans (° 3.12.1735 + 11.08.1821) zoon van Joannes Gastmans en Catharina Van Kerckhoven. Hij huwde met Maria Theresia De Schutter en kreeg met haar acht kinderen, waaronder Petrus Gommarus. Gastmans, de eerste burgemeester van Wiekevorst.

12. “Hoornvee in Wiekevorst” – 12de jaargang – Herfstnummer 1996 blz. 382-384.

13. “Op heterdaad betrapt” in 2de Jaargang winternummer 1986 blz. 30.

14. “De inventaris van het Bouwkundig erfgoed van Wiekevorst” - 29ste jaargang – winterlente 2013 – blz. 916.